

Okrećući tokove svoje radnje prema misaonom, Maroević ponekada skreće u refleksiju na štetu poetskoga. Misaono se, naime, često prelijeva preko dramske radnje i poetske slike. Retorika je na mahove izraženija nego lirika, misao bogatija od zbivanja. Diokleja nerijetko izriče tako snažne etičke sudove koji bi mogli poslužiti čitavim novim scenama.

»Da, sudovi... To mi je jasno. Ali ako sud i pravda ne dopiru do zatvorenika, i on trune u smradnom podzemlju, bez pomoći?!« — »Civilizacija i kultura oplemenjuju duh i omogućuju čovjeku bolji život (...). Ali, na žalost, ne mijenjaju u svim ljudima onaj praiskonski divlji i razorni instinkt(..)« — »Taština i koristoljublje, to su dvije bijesne zvijeri koje se često hrane ljudskim mesom i krvlju.«

Možda upravo ta misaona dimenzija ove tragedije, istina scenski simbolično predočena, čini da je radnja usporena i da nema velikih zbivanja. Dioklecijan se i njegovi dvoranici na mahove više doimlju kao statisti nego kao akteri. Kretnje su spore i nenapregnute. Sukobi i previše blagi. Sve skupa je usporeno i smireno da više potiče na refleksiju negoli što kazuje i otkriva. Nasilje, o kojem je riječ, progoni kršćana i arene, tek se naslućuju. Borbe za prijestolje, ratna krvoprolića i idejni sukobi, događaju se daleko od pozornice. Sve se u stvari odvija u razotkrivanju dvaju svjetova i sukobu dviju-tinju osoba, među koje se ne bi mogao ubrojiti car Dioklecijan.

Ton misli i stajališta kršćana, među kojima je Dioklecijanova žena i unuka, nametnuli su takvu dinamiku. Kršćani se nisu borili, nisu se služili nasiljem i spletkama. Njihovo je oružje bilo u humanoj poruci njihova Evanđelja. Nadahnuta kršćanskom miroljubivošću, Diokleja odbacuje svaki pokušaj nasilja: »Zar ljudski život nema plemenitijih ciljeva od ubijanja?« — upućuje ona pitanje ljudskoj povijesti. Tko ubija, dodaju, »uništava i dio sebe samoga, najljepši i najplemenitiji dio«.

Gotovo neosjetno prolazi vrijeme u Maroevićevoj tragediji: kao što je neosjetno kršćanska misao preobražavala rimske mase i došla na carski dvor — i u novu Dioklecijanovu palaču u Aspalatosu.

SPECTRUM BR. 3/1971.

Petar Zdravko Blajić

Već je peta godina da studenti Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu izdaju svoj časopis *Spectrum*. Pet godina nije dug period, a nije ni tako kratak kad vidimo kako se mnogi časopisi pojave i nestanu — zbog kojekakvih razloga. Dobro bi se bilo osvrnuti na prijašnje brojeve; no, to je već učinjeno drugdje. Mi bismo se zadržali kod najnovijeg broja (br. 3, 1971).

Prof. Golub (tih, marljiv i uporan) zamislio je, vidjevši kako je to po drugim zemljama Europe, da bi bilo korisno kad bi i naši bogoslovi imali svoju javnu tribinu, svoj »poligon« na kojem bi se oni pojavili, okušali, na kojemu bi vježbali, s kojega bi ponudili svoja gledišta i rješenja. Zamisao je počeo ostvarivati. Nije stavljaao na »veliko zvon«. Grupici, koju je skupio, stvar je izložio. Pokušao ih je pokrenuti. Nakon mnogih razgovora krenulo je. Prvi koraci bili su nesigurni. Novi časopis bi trebao biti pregled rada, zanimanja, htijenja, reagiranja i dostignuća. Neka se zove »Pregled« — ali tih pregleda je već mnogo. Ipak je pregled presjek, analiza rada — pa nek bude *Spectrum*. Prvim koracima na putu javne pisane riječi mora netko ravnati, za sve odgovarati. Glavni i odgovorni urednik postao je prof. Golub. Ako je to časopis bogoslova, onda su u uredničkom vijeću bogoslovi; a suradnici — opet bogoslovi koji to žele biti i koji se osjećaju sposobni. A tko će finansirati? I to je prebrođeno.

»In nomine Domini« izašao je prvi broj *Spectrums* u ciklostilskoj tehnici. Ko-like li radosti, kolikog li osluškivanja kako kolege i drugi reaguju. Bogoslovi iz mnogih bogoslovija surađuju. I profesori se pojavljuju. Stvar napreduje. Uključuju se i slušači Teološkog instituta za laike, i svećenici iz pastve i drugi javni, pa i politički radnici. Tu je već jedna praksa i sigurnost. Odgovorni urednik ostaje prof. Golub; 1968. glavni urednik postaje jedan bogoslov. Od ovoga broja što je pred nama bogoslov je i odgovorni urednik.

Naša je zbilja puna nepredviđenih izazova. Sve je teže biti futurolog i stvarati dugoročne planove, pogotovo u starim shemama, jer život je sve neizvjesniji i sve je više potrebna hrabrost prihvatanja novoga — kaže KOŠČAR u uvodnom članku *Mrtvi kapitali*. Problem je što su naše vrijeme i prostor puni problema i nije ih dovoljno samo registrirati, treba ih rješavati, a to znači stvarati nove probleme. Zajednica u kojoj se rađaju problemi nosi u sebi snagu koja može te probleme i riješiti. Naše su zajednice, riječ je o bogoslovskim i svećeničkim, često mrtvi kapitali umrtvljeni strukturama. Oko nas je sve budno, ništa ne miruje, sve se bori za novo. Kapital naših zajednica, »unutrašnje rezerve« treba aktivirati i otvorenih očiju ići, — ići naprijed... Uz isti članak dobro je pripomenuti: ako poglavari ne ulaze u psihu mladih, još manje mogu mladići ući u psihu svojih poglavara, a skoro nikako u mentalitet i mogućnosti prijašnjih poglavara. U svojim postupcima svi smo djeca svoga vremena.

Zanimljiv je BOSNAREV prilog: *Stephenov Bog*. To su misli rođene uz čitanje Joyceova romana *Portret umjenika u mladosti*. Svatko od nas nosi u sebi sliku »svog« ili »nećijeg« Boga. Redovito je naš Bog nećiji Bog, ne Bog stvarnosti nego okoline, obitelji, odgojitelja. Stephenova se slika Boga srušila — život je bio takav. Ali to i nije bio njegov Bog. Njegov Bog se u njemu rađao kad su se srušile formule kojima su se stari služili, a nisu ih razumijevali. U slobodi (?) raste Bog. Sloboda (?) je njegov Bog.

Teologija-tautologija? (od MARASOVIĆA) članak je veoma aktualan, osobito ovih dana. Teolozi u Crkvi ne mogu naučavati, to im nije poslanje. Oni mogu (i moraju) samo proučavati i poučavati. Poslanje teologa kao i teologije je vrlo odgovorno, moraju biti samorefleksivni u službi navješćivanja. Život ide dalje, povijest se stvara i stvaramo je; ni Objava »nije završena«; ona se još događa, ali ne tako kao da su moguće neke nove istine ili da je dopušteno već poznate i utvrđene negirati.

JOSIP BELJAN izvještava iz Innsbrucka sa »Susreta u tuđini« u članku *Kri-za svećenika danas*. Svećenik možda danas zna što i kakav više ne želi biti, ali ne zna što treba i mora biti... I dokle god bude postojalo pitanje čovjekova smisla, dotle će i svećenik imati svoj smisao i ulogu u društvu i svijetu, jer je Bog, o kojemu on mora govoriti, jedini zadovoljavajući i potpuni odgovor na čovjekovo traženje smisla.

Studenti teologije i praktikumi — napisao je F. KIŠ. Na mnogim fakultetima, piše on, i u mnogim zvanjima praktične vježbe (praktikumi) sastavni su dio, neizostavni, a često i najglavniji dio formacije. To bi bilo potrebno uvesti i u naše teologije, zaključuje autor.

Razgovor s maturantima sa Šalate nije bogzna koji prilog broju. U članku *Ja svećenik?* BELJAN se dotakao pitanja svećeničkog zvanja. Ni glumci u kazalištu ne mogu glumiti cijeli dan. Glume dva sata. A svećenik bez vjere može glumiti više od dva sata, ali ne može dugo.

S: MARIJA piše kratak članak: *Čovjek za drugoga*. Izvor imamo u drugome i živjet nam je za drugoga. Nije to otkriće naših dana. *S upitnikom kroz upitnike, Čovjek koji razumiije čovjeka, Sve neka vam biva u ljubavi* — zanimljivi i dobro sročeni članci.

Zanimljiv je i književni prilog (poezija): »Razmičem putove — htio bih spriječiti — sudar sa sobom« (MILE PEDIĆ, Danas).

Stih iz pjesme *Molitva u sumrak* od TEREZIJE moga bi, čini se, biti motto cijeloga ovog broja »Gospodine, radujem se Tvojem nečujnom osvajanju čovječanstva poput kvasca u trim mjerama brašna...«

Otvoreno pismo Gospodinu, od IVANJEKA djeluje originalno i svježije, osobito završetak: »Gospodin je malen — on mora biti malen, jer mu ne damo (ne dam) rasti.«

I kardinal Suenens je tu: *Angažman i vjernost*. Postoji i neki ponos nad proživljenom dosljednošću, i citira Garaudyja: »Radost jednog čovjeka sastoji se u tome što je i u šezdesetoj godini ostao vjeran snima svoje dvadesete godine«. Naš promatrač i sudionik na Biskupskoj sinodi u Rimu IVAN HORVAT održao je na Bogoslovskoj tribini 13. prosinca 1971. predavanje. Doneseno je u ovom broju, izgleda, u cijelosti. Sinoda je nešto drugo po svom ustrojstvu, preokupacijama i rezultatima nego što smo imali prilike odrugud saznati. Horvat nam se drugačije predstavlja nego nam je predstavljen u ulozi predstavnika našeg svećenstva na Sinodi.

Dopis iz Đakova, potpisao ga je Stj. VOJNIĆ, »pjesma« je za sebe. Jednom je u *Spectrumu* izišao sličan dopis iz Splita. Da, treba biti otvoren i kritičan, i što je stoput važnije, samokritičan!

Da bismo listu suradnika u ovom broju popunili treba još spomenuti ILIJU MIŠKIĆA, s. RADOŠEVIĆ, VL. LOZIĆA, MARTU VRANIĆ, IVANA ŠAROLIĆA, MARKA LUŠU.

Sama činjenica da časopis izlazi već petu godinu, da, evo, sve studenti sami vode, za pohvalu je. Bilo je priloga i ima ih u ovome broju koji bi mogli ući u časopise koji pretendiraju na serioznost i formiranu publiku. Nađe se što-god i nedomišljeno i provokativno, ali se gubi u nizu vrijednih pokušaja i ostvarenja.

NOVE KNJIGE

Ivan Fuček, OSOBNO DOŽIVLJENO KRŠĆANSTVO, Filozofsko-teološki institut DI, Zagreb, 1972; str. 434. Narudžbe: Zagreb, Jordanac br. 110.

Adalbert Rebić, ISUSOVO USKRŠNUĆE (Izvjješća, vjera i činjenice; raščlamba novozavjetnih izvještaja o uskrsnuću Isusa Krista), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1972. Narudžbe: K. S., Marulićev trg 14, Zagreb.

Ferdinand Krenzer, NAŠA VJERA, Informacije za odrasle, III dio (preveo Hinko Weber), Nadbiskupski ordinarijat, Rijeka, 1972. Narudžbe: Rijeka, Vajnerova 2 ili: Dr Ivan Pavić, Prematura 52000, Pula.

Marie-Michel Philipon, OP, PREMA HOREBU na vrhunce u suton života (hrvatski slobodno preradila Marija-Andjela Zemljak, uršulinka), Varaždin, 1972. Cijena 8 din. Narudžbe: Uršulinski samostan, Varaždin, ul. 27. srpnja br. 3.

Paul Claudel, RAZDIOBA PODNEVA (preveli: Petar Selem i Daša Bradičić), HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1972. Narudžbe: HKD sv. Ćirila i Metoda, Trg kralja Tomislava 21.

Petar Grgec, BIJEG U DJETINJSTVO, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1972. (Narudžbe kao gore).

Ljiljana Matković, TRAGANJE ZA BLIZINAMA (pjesme), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1972. Narudžbe: K. S., Marulićev trg 14, Zagreb.

O. Aleksandar Ribičić, PODACA, Franjevački samostan, Zaoštrog. Narudžbe prima autor.